

Hastalık ve Dua İlişkisine Yönelik Yapılan Çalışmalar Üzerine Literatür Değerlendirmesi (1990-2020)

Araştırma
Research

Ayşe Selin DOKUR

Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Psikolojisi
Ana Bilim Dalı

Ph. D. Candidate, Sakarya University, Institute of Social Sciences, Department of
Psychology of Religion
Sakarya, Türkiye

 dokurselin@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-9294-8506>

Mehmet Emrullah DURAN

Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Din Bilimleri Ana Bilim
Dalı

Res. Asst., Selçuk University, Faculty of Islamic Studies, Department of Religious
Studies

Konya, Türkiye

 emrullahduran@selcuk.edu.tr <https://orcid.org/0000-0001-9952-5103>

Yazarlar
Authors

Dokur, Ayşe Selin; Duran, Mehmet Emrullah. "Hastalık ve Dua İlişkisine Yönelik
Yapılan Çalışmalar Üzerine Literatür Değerlendirmesi (1990-2020)". *Tevilat* 2/2
(2021), 191-208.

 <https://doi.org/10.53352/tevilat.992574>

Atıf
Cite as

Received / Geliş Tarihi: 2021-09-07

ISSN: 2687-4849

e-ISSN: 2757-654X

Accepted / Kabul Tarihi: 2021-10-21

www.tevilat.com

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Bilgi
Info

Hastalık ve Dua İlişisine Yönelik Yapılan Çalışmalar Üzerine Literatür Değerlendirmesi (1990-2020)

Son yıllarda artan din psikolojisi çalışmalarında din, dindarlık ve maneviyatın bedensel ve ruhsal hastalıkların üzerindeki etkisini inceleyen pek çok saha araştırmasının yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmada hastalık ve dua konusunda 1990-2020 yılları arasında yapılmış çalışmaların taraması gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda çalışmamızda hastalık ve dua konusunda çalışma yapmak isteyen araştırmacılar için bir veri sağlanması ve ortaya çıkacak verilerin yapılacak araştırmalarda kaynak olması amaçlanmaktadır. Araştırmamızda nitel araştırma tekniklerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmamız neticesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır: Yapılan çalışmada yayımlanan çalışmaların yıllara göre dağılımı dikkate alındığında en çok 2007 (n=8) yılında, en az ise 2006 (n=1), 2014 (n=1), 2015 (n=1), 2016 (n=1) ve 2018 (n=1) yıllarında yayımlandığı görülmüştür. Aynı zamanda çalışmaların incelenmesi sonucunda anket, deney, görüşme/mülakat, belge tarama/dökümantasyon ve gözlem şeklinde 5 başlık belirlenmiş ve çalışmalar buna göre sınıflandırılmıştır. İncelenen araştırmalar arasında en fazla anket tekniğinin (n=41) kullanıldığı saptanmıştır. İncelenen 87 lisansüstü tez ve makale çalışmasında örneklem olarak toplam 7 çalışma grubu tespit edilmiştir.

Özet

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Psikoloji, Din, Hastalık, Dua.

A Literature Review On The Studies On The Relationship Of Disease and Prayer (1990-2020)

In recent years, it is seen that many field studies examining the effects of religion, religiosity and spirituality on physical and mental diseases have been carried out in the studies of illness and prayer relationsip that have increased in recent years. In this study, general studies on illness and prayer were conducted between 1990 and 2020. In this context, our study aims to provide data for researchers who want to work on illness and prayer, to present the researched positive psychology concepts by arranging them, and to be a source for future research. In this context, our study aims to provide data for researchers who want to work on illness and prayer, and to be a source for future research. Our study follows the case study pattern, a qualitative research technique. As a result of our research, the following conclusions were reached: An analysis of the distribution of the published theses by year reveals that the highest number of theses were published in 2007 (n=8), the least in 2006 (n=1), 2014 (n=1), 2015 (n=1), 2016 (n=1) and 2018 (n=1). At the same time, as a result of the examination of the studies, 5 titles were determined as questionnaire, experiment, interview/interview, document scanning/documentation and observation and the studies were classified accordingly. It was determined that the survey technique (n=41) was used the most among the studies examined. A total of 7 study groups were identified as samples in the 87 postgraduate theses and articles examined.

Abstract

Keywords: Psychology of Religion, Psychology, Religion, Illness, Prayer.

Giriş

Son çeyrek asırda ülkemizde önemli bir gelişme gösteren din psikolojisi çalışmaları her geçen gün artmaktadır. Din, dindarlık ve maneviyatı psikolojik perspektifle inceleyen din psikolojisinin başlıca çalışmalarından birisi de dini-manevi alanın ruhsal ve bedensel hastalıklar üzerindeki etkisinin araştırılmasıdır. Dindarlık ve maneviyatın insan sağlığı üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu gösteren çalışmalarla birlikte dindarlık göstergelerinden

biri olan duanın ruhsal ve bedensel rahatsızlıklar üzerindeki etkilerini inceleyen pek çok araştırmalar da literatürde yer almaktadır.

Dua, Arapça 'da "da'vet ve da'va" köklerinden gelmekte olup, "çağırarak, seslenmek, sevk etmek, herhangi bir şekilde söz ya da ses ile bir şeye yönelmek" anlamları ihtiva etmektedir.¹ İngilizce 'de dua sözcüğü (prayer, devotions, blessing), "Bireylerin Tanrı'ya teşekkürlerini sunması ya da Tanrı'dan yardım dilemesi" şeklinde tanımlanmaktadır.² Türkçe Sözlükte dua, "Tanrı'ya yalvarma" ve "ibadet ya da yakarma amacıyla okunan dini değeri olan metin" olarak ifade edilmiştir.³ Psikoloji sözlüğünde ise dua, "insanın tabiatüstü varlık ya da varlıklarla iletişime girdiği etkinlik" olarak tanımlanmıştır.⁴

Geçmişten günümüze tüm din ve inanışlarda bireyler, ilahi olana yönelmek amacıyla çeşitli şekillerde dua ibadetine başvurmuşlardır. Yahudilikte dua için kullanılan kelime "tefila" dır. Yahudi inancında tanrıya yaklaşmanın başlıca araçlarından biri olarak kabul edilen dua, insanlar ile tanrı arasındaki kişisel ilişkinin özü olarak kabul edilmektedir.⁵ Hristiyanlıkta dua diğer dinlerde olduğu gibi büyük önem taşımaktadır. Hatta bazı kaynaklarda dua dini törenlerden daha önemli görülmektedir. Hristiyanlıkta her duruma özel ayrı bir dua mevcuttur. Örneğin; hastalık, ölüm, yağmur, yolculuk, evlenme, kutsama vb. durumlarda sıklıkla duaya başvurulmaktadır.⁶ İslâm dini de bireyin var oluş gayesini bir diğer ifadeyle bireye verilen değeri duaya bağlamıştır. Furkan Suresi'ndeki "Duanız olmasa Allah size ne diye değer versin?" ayeti duanın Yaratıcının nezdindeki önemini göstermektedir.⁷ Bununla birlikte Kur'an-ı Kerim'de "dua" sözcüğü yirmi yerde geçmekte olup ayrıca pek çok ayette dua kökünden fiillerde yer almaktadır.⁸ Kur'an-ı Kerim'de hastalık ve dua ilişkisine dâir birçok ayet bulunmaktadır. Bunlardan birisi de Enbiya Suresi seksen üçüncü ayettir. "Eyyûb'u da an! Hani rabbine, "Başıma bu dert geldi. Ama sen merhametlilerin en üstünüsün" diye niyaz etmişti. Bunun üzerine biz, tarafımızdan bir rahmet ve kulluk edenler için anılacak bir örnek olmak üzere onun duasını kabul ettik; kendisinde dert ve sıkıntı olarak ne varsa giderdik; ona aile efradını, ayrıca bunlarla birlikte bir mislini daha verdik."⁹

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 1948 yılı tüzüğüne göre sağlık "Yalnızca hastalık veya sakatlığın olmaması durumu değil, fiziksel, sosyal ve ruhsal refah durumu" şeklinde tanımlanmıştır.¹⁰ Bu tanımdan hareketle çalışmamızda hastalık

¹ Fâris, 1422/2001.

² Collins Cobuild, *Advanced Learner's English Dictionary* (London: Harper Collins Publisher, 1998), "Prayer", 325.

³ Felsefe Terimleri Sözlüğü (TDK), "Dua", (Erişim 30 Ağustos 2021).

⁴ Halil Apaydın, *Din Psikolojisi Terimler Sözlüğü* (İstanbul: Bilimkent Yayınları, 2016), 86.

⁵ Âdem Özen, *Yahudilikte İbadet* (İstanbul: Ayışığı Kitapları, 2001), 71.

⁶ Ali Erbaş, *Hristiyanlıkta İbadet* (İstanbul: Ayışığı Kitapları, 2003), 48.

⁷ Kur'an Yolu (Erişim 30 Ağustos 2021), el-Furkân 25/77.

⁸ <https://islamansiklopedisi.org.tr/dua> (TDV, 7 Eylül 2021).

⁹ Kur'an Yolu (Erişim 30 Ağustos 2021), Enbiyâ 21/83-84. Dua ile ilişkili Kur'an-ı Kerim'de geçen başka ayetler için bkz. Bakara 2/186; En'âm 6/41; En'âm 6/63-64; A'raf 7/56; A'raf 7/180; Tevbe 9/103; Yunus 10/12; Neml 27/62; Rum 30/33; Mü'min 40/60; Şûrâ 42/26.

¹⁰ World Health Organization, *Health Promotion Glossary* (Geneva: World Health Organization, 1998), 1.

kavramı altında hem bedensel hem de ruhsal rahatsızlıklar temel alınmıştır. Literatür incelendiğinde dua ile ilgili yapılmış araştırmaları dört ana başlık altında toplayabiliriz:

1) Dua ve Kanser Hastalıkları Araştırmaları: Geçmişten günümüze kanserle başa çıkmada hastaların duaya başvurmaları pek çok çalışmaya konu olmuştur. Örneğin; Sodestrom ve Martinson (1987) tarafından yapılan araştırmada hastaların kanserle baş etmede en sık kullandıkları manevi stratejinin dua yöntemi olduğu tespit edilmiştir.¹¹ Aynı şekilde Johnson ve Spilka (1991), Raleigh (1992), Mickley ve ark. (1992), Halstead ve Fernsler (1994), Roberts ve ark. (1997), Mao ve ark. (2007), Levine ve ark. (2009), Yates ve ark. (2005), Ambs ve ark. (2007), Rezaei ve ark. (2008), Smith ve ark. (2012), Jors ve ark. (2015) tarafından yapılmış araştırmalarda da kanser hastalarının hastalıkla mücadelede sıklıkla duaya başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır.

2) Dua ve Kalp-Damar Hastalıkları Araştırmaları: Miller (1982), Leserman ve ark. (1989), Ai ve ark. (1998), Harris ve ark. (1999), Aviles ve ark. (2001), Leibovici (2001), Benson ve ark. (2006), Dein ve ark. (2012) ilgili araştırmalarda kalp-damar hastalarının hastalık sürecinde duaya yöneldiği ve duanın tedavi sürecine olumlu katkısı olduğu tespit edilmiştir.

3) Dua ve Anksiyete Hastalıkları Araştırması: Morris (1982), Carlson ve Ark. (1988), Kabat-Zinn ve ark. (1992), Azhar ve ark. (1994), Palmer ve ark. (2004), McCaffrey ve ark. (2004) tarafından yapılmış araştırmalarda da duanın anksiyete bozukluğu olan hastalar üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve klinik açıdan önemli derecede anksiyete azalması olduğu tespit edilmiştir.

4) Dua ve Depresyon Hastalıkları Araştırmaları: Azhar ve Varma (1995), O'laoire (1997), Kendler ve ark. (1997), Koenig ve ark. (1998), Braam ve ark. (2007), Maltby ve ark. (2008) tarafından yapılmış çalışmalarda dua eden hastaların depresyon belirtilerinde azalma olduğu, daha yüksek yaşam kalitesine ulaştıkları saptanmıştır.

Bu çalışmada hastalık ve dua konusunda 1990-2020 arasındaki yıllarda yapılmış lisansüstü tezlerin taraması yapılmıştır. Çalışmamızda var olan verileri, bütüncül ve eleştirel tarzda değerlendirerek literatürdeki yönelimler, olumlu ve olumsuz/eksik yönler hakkında sonuçlar üretmek amaçlanmaktadır. Çalışmamızda tezlere ilişkin sayısal veriler, tezlerin yıllara, üniversitelere, içerdikleri konulara ve veri toplama tekniklerine göre dağılımına yer verilmiştir. Bununla beraber incelemeye tabi tutulan 87 çalışma, alfabetik sırasına göre yazar soyadı, tez adı, üniversite ve yıl bilgisi liste şeklinde çalışmaya eklenmiştir.

1.Yöntem

1.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma betimsel tarama modelinden biri olan nitel araştırma tekniklerinden faydalanılarak hazırlanmıştır. Veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesinden yararlanılan araştırmanın veri analiz kısmında ise

¹¹ K. E. Sodestrom, M. Martinson. "Patients Spiritual Coping Strategies: A Study of Nurse and Patient Perspectives", *Oncol Nurs Forum* 14/2 (1987).

durum çalışması deseni kullanılmıştır. “Durum çalışmaları gerçekte ortamda neler olduğuna bakma, sistematik bir biçimde verileri toplama, analiz etme ve sonuçları ortaya koyma yoludur. Ortaya çıkan ürün ise, olayın niçin o şekilde olduğunun ve gelecek araştırmalar için daha detaylı olarak nelere odaklanmanın gerektiğinin keskin bir biçimde anlaşılmasıdır.”¹² Bununla birlikte durum değerlendirmesi diğer yöntemlerle elde edilmiş gözden kaçabilecek ayrıntılı bilgilerin detaylı incelemesini de imkânlı kılar.¹³

Bu çalışma özelinde 1990-2020 yılları arasında hastalık ve dua konusu ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin ve makalelerin süreç içerisinde yıllara göre yöneliminin durum çalışması kullanılarak incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Evren ve Örneklem

Araştırma kapsamına alacağımız hastalık ve dua konusunda yayımlanmış lisansüstü tezlere Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi verileri, Google Akademik veri tabanı ile İSAM İlahiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu ve İlahiyat Makaleler veri tabanı arasındaki veriler karşılaştırmalı şekilde incelenerek ulaşılmıştır. Ulaşılan 97 çalışmadan, 10’u çalışmamızı sınırlandırmış olduğumuz tarihlerin kapsamı dışında kaldığından dolayı araştırmaya dâhil edilmemiştir. Geriye kalan 87 araştırma çalışmanın örnekleme olarak belirlenmiştir.

1.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmanın verileri YÖK Ulusal Tez Merkezi, Google Akademik veri tabanı ve İSAM İlahiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu ve İlahiyat Makale veri tabanından yararlanılarak toplanmıştır. Toplanan 87 lisansüstü tez bilgisayar üzerinden Excel ortamına aktarılarak önce tez adı, üniversite, yıl, konularına ve veri toplama tekniklerine göre listelenerek tablolaştırılmıştır.

2. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde araştırmaya dâhil edilen çalışmalara ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

2.1. Elde Edilen Lisansüstü Tezlere İlişkin Sayısal Veriler

Bu kısımda araştırmaya dâhil edilen 14 tez ve 73’ü makale olarak yayımlanmış olan toplam 87 çalışma incelenmiştir. Elde edilen bulgular tablo şeklinde aşağıda verilmiştir.

¹² Berrak Aytaçlı, “Durum Çalışmasına Ayrıntılı Bir Bakış”, *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 3/1 (2012).

¹³ Gül Kaleli Yılmaz, “Durum Çalışması”, *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, ed. Mustafa Metin (Ankara: Pegem Akademi, 2014), 264.

Tablo 1. İncelenen Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

Çalışma Türü	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2014	2015	2016	2018	2020	Toplam
Makale	2	2	2	1	3	2	3	3	2	3	2	4	1	5	2	1	7	6	6	2	3	4	1	1	1	1	2	73
Tez	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	3	2	2	2	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	14
Toplam	2	2	2	2	3	2	3	3	2	4	5	6	3	7	3	1	8	6	6	3	3	4	1	1	1	1	2	87
%	2	2	2	2	4	2	4	4	2	5	6	7	4	8	3	1	9	7	7	4	4	5	1	1	1	1	2	100

Hastalık ve dua konulu yayımlanmış çalışmaların yıllara göre dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur. Tablo 1 incelendiğinde hastalık ve dua konulu çalışmaların %2'sinin 1990 yılında, %2'sinin 1991 yılında, %2'sinin 1992 yılında, %2'sinin 1993 yılında, %4'ünün 1994 yılında, %2'sinin 1995 yılında, %4'ünün 1997 yılında, %2'sinin 1998 yılında, %2'sinin 1999 yılında, %5'inin 2000 yılında, %6'sinin 2001 yılında, %7'sinin 2002 yılında, %4'ünün 2003 yılında, %8'inin 2004 yılında, %3'ünün 2005 yılında, %1'inin 2006 yılında, %9'unun 2007 yılında, %7'sinin 2008 yılında, %7'sinin 2009 yılında, %4'ünün 2010 yılında, %4'ünün 2011 yılında, %5'inin 2012 yılında, %1'inin 2014 yılında, %1'inin 2015 yılında, %1'inin 2016 yılında, %1'inin 2018 yılında ve %2'sinin 2020 yılında yayımlandığı görülmektedir.

Tablo 2. Lisansüstü Tezlerin Yayımlandığı Üniversitelere ve Yıllara Göre Dağılımı

Üniversite	1993	2000	2001	2002	2003	2004	2007	2010	Top
Walden Üniv.	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Marmara Üniv.	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Spalding Üniv.	-	1	1	2	-	-	-	-	4
Palo Alto Üniv.	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Cincinnati Üniv.	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Kansas Üniv.	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Texas Üniv.	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Texas Pan American Üniv.	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Purdue Üniv.	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Wright Enstitude	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Ankara Üniv.	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Yıl Bazında Toplam	1	1	3	2	2	3	1	1	14

Tablo 2'ye bakıldığında yurtdışında yapılmış olan makale ve lisansüstü çalışmaların Türkiye'de yapılmış olan çalışmalardan nicel olarak fazla olduğu tespit edilmiştir. Psikolojik ve dini psikolojik çalışmaların batıda teşekkül etmesi batıdaki çalışmaların doğal olarak sayıca fazla olması sonucunu da beraberinde getirmiştir diyebiliriz. Aynı zamanda, bilimsel çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için uygun zemin oluşmasının gerekliliği de böyle bir sonuca neden olduğu değerlendirilebilir.

Tablo 3. Çalışma Gruplarına veya Örneklemine Göre Dağılımı

Çalışma Grubu	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2014	2015	2018	2020	Top
Yetişkin Bireyler	2	-	-	2	-	-	-	-	1	1	-	1	1	1	1	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	15
Yerel Halk	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	1	-	7
Hasta Bireyler	-	1	3	-	3	2	2	3	1	2	3	2	-	3	2	2	4	4	4	1	2	2	-	1	-	1	48
Üniversite Öğrencileri	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	8
Doktorlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Din Görevlileri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Lise Öğrencileri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Toplam	1	2	3	3	3	3	4	3	2	4	5	5	2	7	3	2	7	6	4	3	2	3	1	1	1	2	81

Araştırmalarda tercih edilen çalışma gruplarının analizinden elde edilen bulgulardan 1 ve üzerinde araştırmaya konu olmuş 7 farklı çalışma grubu tespit edilmiştir. Bu gruplar içerisinde en fazla çalışılan grup, hasta bireyler (n=48) en az çalışılan gruplar ise yerel halk (n=7), doktorlar (n=1), din görevlileri (n=1) lise öğrencileri (n=1), sporcular (n=1) ve esnaflar (n=1) olduğu görülmektedir.

İlgili tablo incelendiği zaman konuların ve örneklemin güncel olarak çeşitlendiği görülmektedir. Örneğin ilgili çalışmaların ilk dönemlerde yetişkin bireyler ve yerel halk üzerine yoğunlaşırken zaman içerisinde üniversite öğrencileri, doktorlar, din görevlileri ve lise öğrencileri gibi örneklem gruplarını da kapsadığı gözlemlenmiştir. Lisansüstü çalışmalarda alana katkı sağlanması hedefiyle konuların ve örneklemin çeşitlendiği görülmektedir. Makalelerde ise yoğun saha araştırmaları neticesinde farklı konu ve örneklem seçiminin konunun detaylıca ve karşılaştırmalı olarak ele alınmasına katkıda bulunması bu çeşitliliğin oluşmasına zemin hazırlamıştır şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4. Veri Toplama Tekniklerine Göre Dağılım

Veri Toplama Teknikleri	Frekans
Anket	41
Deney	20
Belge Tarama/Dokümantasyon	9
Görüşme/Mülakat	18
Gözlem	2

2.2. Tez Kataloğu

1. Collinns F.C. The Use of Prayer and the Self-Reported Anxiety and Depression of Retired Adults. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Walden Üniversitesi, 2003.
2. Cooper A. E., An Investigation of the Relationships Among Spirituality, Prayer and Meditation, And Aspects of Stress and Coping”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, The Wright Institute Graduate School of Psychology, 2003.
3. Çiftçi Aişe, Hastalıklarla Başa Çıkma Dinin Rolü, Kanseri Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul 2007.
4. Day J.A.W., A Developmental Study of the Effects of Intercessory Prayer on Family Relationships. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Spalding Üniversitesi, Kentucky 2002.
5. Jacobson J.L. An Exploratory Study Regarding the Effects of Praying for Others on Physical and Mental Health in Older Adults. Yayınlanmamış Doktora tezi, Spalding University, 2002.
6. Kuiper J.T., The Experience of Practicing Centering Prayer: A Heuristic Inquiry. Cincinnati Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2005.

7. Lok, A. Minatrea. The Effects of Intercessory Prayer on the Psychological Well-Being of College Students. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kansas University, 2001.
8. Meraviglia M.G. The Mediating Effects of Meaning in Life and Prayer on the Physical and Psychological Responses of People Experiencing Lung Cancer. Yayınlanmamış Doktora tezi, Tekxas University, 2001.
9. O’Laoire S. An Experimental Study of the Effects of Intercessory Prayer at-a Distance on Self Esteem, Anxiety and Depression. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Institute of Transpersonal Psychology, California, 1993.
10. Rickerhauser D. R. Prayer as a Treatment Modality in Patient Healthcare: Physicians’ Spiritual Beliefs and Religious Practices and their Relationship to Patient Health. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Texas Pan American University, 2004.
11. Williams Russel H. An Emprical Investigation in to the Beneficial Effects Long Distance Intercessory Prayer on Student Retention and Grade Point Average. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Spalding University, 2001.
12. Wiegand C.E.K. The Effects of Prayer on Anxiety and Performance. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Purdue University, 2004.
13. Woodmansee F.M. Mental Health and Prayer: an Investigation of Prayer, Temperament and the Effects of Prayer on Stress When Individuals Pray for Others. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Spalding Üniversitesi, Kentucky, 2000.
14. M. Evren Hoşrik. Dua ve Plasebonun Siğiller Üzerindeki Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara 2010.

2.3. Makale Kataloğu

1. Ai, A. L.- Peterson, C.- Bolling, S.F.-Koenig, H. “Private prayer and optimism in middle-aged and older patients awaiting cardiac surgery,” *The Gerontologist* 42/1 (2002), 70–81.
2. Ai, Amy Lee- Bolling, F. Steven- Peterson, Christopher. “The use of prayer by coronary artery bypass patients,” *International Journal for the Psychology of Religion* 10/4 (2000), 205–220.
3. Ai, A. L.- Peterson, C.-Tice, T.N.-Rodgers, W.- Bolling, S.F. “The influence of prayer coping onmental health among cardiac surgery patients: the role of optimism and acute distress,” *Journal of Health Psychology* 12/4 (2007), 580–596.
4. Ai, A. L., at al., “The Role of Private Prayer in Psychosocial Recovery Among Midlife and Aged Patients Following Cardiac Surgery (CABG)” *The Gerontologist* 38/5 (1998), 591–601.
5. Ai, A. L., at al., “Types of Prayer, Optimism, and Well-Being of Middle- Aged and Older Patients Undergoing Open-Heart Surgery” *Mental Health, Religion & Culture* 11/1(2008), 131–150.
6. Ai, A. L., at al., “Private Prayer and Quality of Life in Cardiac Patients: Pathways of Cognitive Coping and Social Support” *Social Work in Health Care* 48 /4 (2009), 471–494.

7. Ambs, A. H.- Miller, M. F.- Smith, A. W.- Goldstein, M. S.- Hsiao, A.-F.- Barbash, R. B. "Religious and spiritual practices and identification among individuals living with cancer and other chronic disease" *Journal of the Society for Integrative Oncology* 5/2 (2007), 53-60.
8. Andersson, Gerhard. "Chronic pain and praying to a higher power: useful or useless?" *Journal of Religion & Health* 47/2 (2008), 176-187.
9. Anderson, J., Nunnelle, P. A., "Private prayer associations with depression, anxiety and other health conditions: an analytical review of clinical studies" *Postgraduate Medicine* 128/7 (2016), 635-641.
10. Aviles, J. M., at al., "Intercessory Prayer and Cardiovascular Disease Progression in a Coronary Care Unit Population: A Randomized Controlled Trial", *Mayo Clinic Proceedings* 76 /12 (2001), 1192-1198.
11. Azhar, M. Z. & Varma, S. L., "Religious Psychotherapy as Management of Bereavement" *Acta Psychiatrica Scandinavica* 91(1995), 233-235.
12. Azhar, M. Z. & Varma, S. L., "Religious Psychotherapy in Depressive Patients" *Psychotherapy and Psychosomatics* 63 (1995), 165-168.
13. Azhar, M. Z., Varma, S.L. & Dharap, A. S., "Religious Psychotherapy in Anxiety Disorder Patients" *Acta Psychiatrica Scandinavica* 90 (1994), 1-3.
14. Balboni, M. J.- Babar, A.- Dillinger, J. vd. "It depends: viewpoints of patients, physicians, and nurses on patient/practitioner prayer in the setting of advanced cancer," *Journal of Pain and Symptom Management* 41/5 (2011), 836-847.
15. Bearon, L. B., Koenig, H. G., "Religious Cognitions and Use of Prayer in Health and Illness" *The Gerontologist* 30/2 (1990), 249-253.
16. Benson, H., at al., "Study of the Therapeutic Effects of Intercessory Prayer (Step) in Cardiac Bypass Patients: A Multicenter Randomized Trial of Uncertainty and Certainty of Receiving Intercessory Prayer" *American Heart Journal* 151/4 (2006), 935-942.
17. Boelens, P. T., at al., "The Effect of Prayer on Depression and Anxiety: Maintenance of Positive Influence One Year After Prayer Intervention", *The International Journal of Psychiatry in Medicine* 43/1(2012), 85-98.
18. Braam, A. W., at al., "Prayer and Depressive Symptoms in a Period of Secularization: Patterns Among Older Adults in The Netherlands" *American Journal of Geriatric Psychiatry* 15/4 (2007), 273 - 281.
19. Cotton, S.- Grosseohme, D.-McGrady, M.E. "Religious coping and the use of prayer in children with sickle cell disease" *Pediatric Blood & Cancer* 58/2 (2012), 244-249.
20. Crane, J. R.- Perlman, S. - Meredith, K. L. vd. "Women with HIV: conflicts and synergy of prayer within the realm of medical care," *AIDS Education and Prevention* 12/6 (2000), 532-543.
21. Dein, Simon- Pargament, Kenneth. "On not praying for the return of an amputated limb: conserving a relationship with God as the primary function of prayer," *Bulletin of the Menninger Clinic* 76/3 (2012), 235-259.
22. Duckro, Paul N., Magaletta, Philip R., "The effect of prayer on physical health: Experimental evidence", *Journal of Religion and Health* 33/3 (1994), 211-219.

23. Eisenberg, D. M., et al., "Unconventional Medicine in the United States: Prevalence, Costs, and Patterns of Use" *New England Journal of Medicine* 328 (1993), 246–252.
24. Fehring, R. J.- Miller, J.F.- Shaw, C. "Spiritual Well-being, Religiosity, Hope, Depression, and Other Mood States in Elderly People Coping with Cancer", *Oncology Nursing Forum*, 4/24 (1997), 661-667.
25. Francis, L. J., et al., "Prayer and Psychological Health: A Study Among Sixth-form Pupils Attending Catholic and Protestant Schools in Northern Ireland" *Mental Health, Religion & Culture* 11/1 (2008), 85 – 92.
26. Halstead, M. T. & Fernsler, J. I., "Coping Strategies of Long-Term Cancer Survivors" *Cancer Nursing* 17/2 (1994), 94 – 100.
27. Harris, W. S., et al., "A Randomized, Controlled Trial of the Effects of Remote, Intercessory Prayer on Outcomes in Patients Admitted to the Coronary Care Unit" *Archives of Internal Medicine* 159 (1999), 2273-2278.
28. Hekmati, N. P., Hojjati, H., "The relationship between praying and life expectancy in cancerous patients" *Journal of Medicine and Life* 8/4 (2015), 60–64.
29. Hollywell, Claire- Walker, Jan. "Private prayer as a suitable intervention for hospitalised patients: a critical review of the literature," *Journal of Clinical Nursing* 18/5 (2009), 637–651.
30. Ikedo, F., et al., "The Effects of Prayer, Relaxation Technique During General Anesthesia on Recovery Outcomes Following Cardiac Surgery" *Complementary Therapies in Clinical Practice* 13/2 (2007), 85–94.
31. Johnson, S.C. & Spilka, B., "Coping with Breast Cancer: The Roles of Clergy and Faith" *Journal of Religion and Health* 30 (1991), 21-33.
32. Jors, K.- Büssing, A- Baumann, K.- Hvidt, N. "Personal Prayer in Patients Dealing With Chronic Illness: A Review of the Research Literature", *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 5/1 (2015), 343-355.
33. Kabat-Zinn, J., Massion, A. O., Kristeller, J., Peterson, L. G., et al., "Effectiveness of a meditation-based stress reduction program in the treatment of anxiety disorders." *The American Journal of Psychiatry* 149/7 (1992), 936-943.
34. Karati, K. T., et al., "The Interrelation of Prayer and Worship Service Attendance in Moderating the Negative Impact of Life Event Stressors on Mental Well-Being" *Journal of Religion and Health* 57/6 (2018), 2153-2166.
35. Kendler, K. S., et al., "Religion, Psychopathology and Substance Use and Abuse: A Multimeasure, Genetic-Epidemiologic Study" *American Journal of Psychiatry* 154 (1997), 322 – 329.
36. Keshavamurthy, B. R., "Prayers and healing an interdependent relation" *Yoga Mimamsa* 53 (2020), 64-68.
37. King, D. E. & Bushwick, B., "Beliefs and Attitudes of Hospital Inpatients About Faith Healing and Prayer" *Journal of Family Practice* 39 (1994), 349-352.
38. Koenig, H. G., Pargament, K.L, & Nielsen, J., "Religious Coping and Health Status in Medically ill Hospitalized Older Adults" *Journal of Nervous and Mental Helath Disease* 186 (1998), 513 – 521.

39. Ladd, K. L.- Spilka, Bernard. "Inward, outward, and upward: cognitive aspects of prayer," *Journal for the Scientific Study of Religion* 41/3 (2002), 475-484.
40. Laird, S. P., at al., "Measuring Private Prayer: Development, Validation, and Clinical Application of The Multidimensional Prayer Inventory" *The International Journal for the Psychology of Religion* 14/4 (2004), 251-272.
41. Leibovici, L., "Effects of Remote, Retroactive Intercessory Prayer on Outcomes in Patients with Bloodstream Infection: Randomized Controlled Trial" *BMJ* 323 (2001), 1450-1451.
42. Levine, E. G.- Aviv, C.-Yoo, G.- Ewing, C.- Au, A. "The benefits of prayer on mood and well-being of breast cancer survivors," *Supportive Care in Cancer* 17/3 (2009), 295-306.
43. Ly, Albert L., at al., "Perceptions of the Efficacy of Prayer and Conventional Medicine for Health Concerns" *Journal of Religion and Health* 59 (2020),1-18.
44. Maltby, John- Lewis, Christopher Alan-Day Liza. "Prayer and subjective wellbeing: the application of a cognitive-behavioural framework," *Mental Health, Religion and Culture* 11/ 1 (2008), 119-129.
45. Mao, J. J., at al., "Use of Complementary and Alternative Medicine and Prayer Among a National Sample of Cancer Survivors Compared to Other Populations without Cancer" *Complementary Therapies in Medicine* 15/1 (2007), 21-29.
46. Masters, K. S.- Spielmans, G. I. "Prayer and health: review, meta-analysis, and research agenda" *Journal of Behavioral Medicine* 30/4 (2007), 329-338.
47. Matthews, D. A., at al., "Effects of Intercessory Prayer on Patients with Rheumatoid Arthritis" *Southern Medical Journal* 93/12 (2000), 1177-1186.
48. McCaffrey, A. M.- Eisenberg, D. M.- Legedza, A. T. R.- Davis, R. B.- Phillips, R. S. "Prayer for health concerns: results of a national survey on prevalence and patterns of use," *Archives of Internal Medicine* 164/8 (2004), 858-862.
49. Meraviglia, Martha. "Effects of Spirituality in Breast Cancer Survivors," *Oncology Nursing Form* 33/1 (2006), 326-331.
50. Mickley, J. R., Soeken, K. & Belcher, A., "Spiritual well-being Religiousness and Hope among Women with Breast Cancer" *Journal of Nursing Scholarship* 24/4 (1992), 267 - 272.
51. Oyama, O. & Koenig, H. G., "Religious Beliefs and Practices in Family Medicine" *Archives of Family Medicine* 7 (1998), 431-435.
52. O'laoire, S., "An Experimental Study of The Effects of Distant, Intercessory Prayer on Self-Esteem, Anxiety, and Depression" *Alternative Therapies in Health and Medicine* 3/6 (1997), 38-53.
53. Palmer, R. F., at al., "A Randomized Trial of the Effects of Remote Intercessory Prayer: Interactions with Personal Beliefs on Problem-Specific Outcomes and Functional Status" *The Journal of Alternative and Complementary Medicine* 10/3 (2004), 434-448.
54. Poloma, M. M. & Pendleton, B. F., "Religious Domains and General Well-Being" *Social Indicators Research* 22 (1990), 255 - 276.

55. Paloma, M. P.- Pendleton, B. F. "The effects of prayer and prayer experiences on measures of general well-being," *Journal of Psychology and Theology* 19/1 (1991), 71-83.
56. Poloma, M. M.- Lee, M. T. "From prayer activities to receptive prayer: godly love and the knowledge that surpasses understanding," *Journal of Psychology and Theology* 39/2 (2011), 143-154.
57. Rainville, G., "The Interrelation of Prayer and Worship Service Attendance in Moderating the Negative Impact of Life Event Stressors on Mental Well-Being" *Journal of Religion and Health* 57/6 (2018), 2153-2166.
58. Raleigh, E. D., "Sources of Hope in Chronic Illness" *Oncology Nursing Forum* 19 (1992), 443-448.
59. Rezaei, M.-Hajbaghery, M.- Seyedfatemi, N.- Hoseini, F. "Prayer in Iranian cancer patients undergoing chemotherapy," *Complementary Therapies in Clinical Practice* 14/2 (2008), 90-97.
60. Rhee, S. M., at al., "Use of Complementary and Alternative Medicines by Ambulatory Patients" *Archives of Internal Medicine* 164/9 (2004), 1004-1009.
61. Richmond, J. A.- Bailey, D. E.- McHutchison, J. G.- Muir, A. J. "The use of mind-body medicine and prayer among adult patients with chronic hepatitis C," *Gastroenterology Nursing* 33/3 (2010), 210-216.
62. Ridge, D., at al., "Like a Prayer: The Role of Spirituality and Religion for People Living with HIV in the UK" *Sociology of Health & Illness* 30/3 (2008), 413- 428.
63. Rippentrop, A.E.-Altmaier, E.M.- Chen, J.J.- Found, E.M.-Keffala, V.J. "The relationship between religion/spirituality and physical health, mental health, and pain in a chronic pain population," *Pain* 116/3 (2005), 311-321.
64. Roberts, J. A., Brown, D., Elkins, T. & Larson D. B., "Factors Influencing Views of Patients with Gynecologic Cancer about end-of-life Decision" *American Journal of Obstetrics and Gynecology* 176 (1997), 166-172.
65. Sahebnaasagh, Adeleh, at al., "The Influence of Prayer on Critical Patients Admitted to the Intensive Care Unit" *Critical Comments In Biomedicine* 1/1(2020).
66. Smith, A. R.- De Santo S.- Madeya, J. E.- Tracey E.F.- De Cristofaro, S.- Mukkamala, L. "How women with advanced cancer pray: a report from two focus groups," *Oncology Nursing Forum* 39/3 (2012), 310-316.
67. Taylor, E. J.- Outlaw, F.H. "Use of prayer among persons with cancer," *Holistic Nursing Practice* 16/3 (2002), 46-60.
68. Taylor, E. J.- Outlaw, F. H.- Bernardo, T. R.- Roy, A. "Spiritual conflicts associated with praying about cancer," *Psycho- Oncology* 8/5 (1999), 386-394.
69. Turton, D. W. & Francis, L. J., "The Relationship Between Attitude Toward Prayer and Professional Burnout Among Anglican Parochial Clergy in England: Are Praying Clergy Healthier Clergy?" *Mental Health, Religion & Culture* 10/1 (2007), 61 - 74.
70. Vannemreddy, P., at al., "Influence of Prayer and Prayer Habits on Outcome in Patients With Severe Head Injury" *American Journal of Hospice and Palliative Medicine* 26/4 (2009), 264-269.

71. Walton, Joni.-Sullivan, Nancy. "Men of prayer: spirituality of men with prostate cancer: a grounded theory study," *Journal of Holistic Nursing* 22/2 (2004), 133–151.
72. Whittington, B. L.- Scher, S. J. "Prayer and subjective well-being: an examination of six different types of prayer," *International Journal for the Psychology of Religion* 20/1 (2010), 59–68.
73. Yates, J. S.- Mustian, K. M.- Morrow, G. R. vd. "Prevalence of complementary and alternativemedicine use in cancer patients during treatment" *Supportive Care in Cancer* 13/10 (2005), 806–811.

Sonuç

Çalışma kapsamında 1990- 2020 yılları arasında yapılmış olan toplam 87 tez incelenmiş ve yüksek yayınlanmış makalelerin (n=73) lisansüstü tezlerden (n=14) fazla olduğu saptanmıştır.

Yapılan çalışmada yayımlanan çalışmaların yıllara göre dağılımı dikkate alındığında en çok 2007 (n=8) yılında, en az ise 2006 (n=1), 2014 (n=1), 2015 (n=1), 2016 (n=1) ve 2018 (n=1) yıllarında yayımlandığı görülmüştür.

Hastalık ve dua ilişkisi konusunda 1990- 2020 yılları arasında yayımlanan lisansüstü tez çalışmaları yapıldığı üniversite ve yıllara göre analiz edildiğinde en fazla Spalding Üniversitesi (n=4), en az ise Marmara Üniversitesi (n=1), Ankara Üniversitesi (n=1), Palo Alto Üniversitesi (n=1), Kansas Üniversitesi (n=1), Purdue Üniversitesi (n=1), Texas Üniversitesi (n=1), Texas Pan Üniversitesi (n=1) ve Walden Üniversitesi (n=1)'nda olduğu görülmüştür.

Lisansüstü tezlerin ve makalelerin incelenmesi sonucunda anket, deney, görüşme/mülakat, belge tarama/dökümantasyon ve gözlem şeklinde 5 başlık belirlenmiş ve çalışmalar buna göre sınıflandırılmıştır. İncelenen araştırmalar arasında en fazla anket tekniğinin (n=41) kullanıldığı saptanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden belge tarama/dokümantasyon (n=9) ve görüşme/mülakat (n=19) ile veri toplandığı tespit edilmiştir. Anket tekniği, kısa zamanda çok sayıda kişiye az maliyetle ulaşabilme imkânı tanımaktadır. Bu durumun hastalık ve dua araştırmalarında veri toplama araçları içerisinde anket tekniğinin tercih edilebilirliğini arttırdığı söylenebilir.

İncelenen 87 lisansüstü tez ve makale çalışmasında örneklem olarak toplam 7 çalışma grubu tespit edilmiştir. Veriler incelendiğinde en fazla çalışılan örneklem gruplarının hasta bireyler (n=48) en az çalışılan gruplar ise yerel halk (n=7), doktorlar (n=1), din görevlileri (n=1) lise öğrencileri (n=1), sporcular (n=1) ve esnaf (n=1) olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalar doğrultusunda örneklem olarak en fazla hasta bireylerin tercih edilmesinin çalışılan konudan kaynaklandığı söylenebilir.

Yapılan çalışma çerçevesinde elde edilen veriler doğrultusunda konu ile ilgili önerilerimiz:

Hastalık ve dua ilişkisini konu edinen çalışmalar incelendiğinde ülkemizde yapılmış olan çalışmaların yurtdışında yapılan çalışmalara oranla belirgin derece az olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda ülkemizde hastalık ve dua ilişkisine yönelik yapılacak daha çok çalışmaya ihtiyaç vardır. İlgili çalışmaların

gerçekleştirilebilmesi için hastalık ve dua ilişkisini konu edinen lisansüstü tezler nicel olarak arttırılabilir, ilgili konu sempozyum ve çalıştay gibi akademik toplantılarda ana tema olarak işlenebilir.

Hastalık ve dua ilişkisi konusunda yapılmış olan mevcut araştırmaların veri toplama teknikleri incelendiğinde anket, deney, mülakat/görüşme ve belge tarama/dökümantasyon yöntemlerinin çoğunlukla ayrı ayrı kullanıldığı bu anlamda karma yöntemle yapılacak olan çalışmalara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Karma yöntem yapılan çalışmalarda konunun farklı perspektifle daha derin araştırılması imkânı sağlamaktadır. Örneğin, anket tekniğinin kullanıldığı araştırmalar nicelik olarak daha fazla veri sunarken mülakat tekniği ile gerçekleştirilen araştırmalar ise nitelik olarak daha fazla veri sağlamaktadır. Diğer taraftan belge tarama yöntemi kullanılan araştırmalar ise saha çalışmaları olmaksızın konuyla ilgili literatüre daha fazla hâkim olma ve tüm çalışmaları görebilme imkânı vermektedir.

Yapılan çalışmalarda kanser hastalığına yönelik araştırmaların sayısal çoğunlukta olduğu görülmüştür. Çeşitli hastalıkların da göz önünde bulundurularak araştırma yöntemleri ve örnekleme çeşitlendirilerek karşılaştırmalı şekilde araştırılması bu alandaki literatüre katkı sağlayacaktır.

Finansman / Funding:

This research received no external funding. / Bu araştırma herhangi bir dış fon almamıştır.

Çıkar Çatışması / Conflicts of Interest:

The author declare no conflict of interest. / Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Kaynakça

- Ai, A. L., at al. "The Role of Private Prayer in Psychosocial Recovery Among Midlife and Aged Patients Following Cardiac Surgery (CABG)". *The Gerontologist* 38/5 (1998), 591-601.
- Ambs, A. H.- Miller, M. F.- Smith, A. W.- Goldstein, M. S.- Hsiao, A.-F.- Barbash, R. B. "Religious and Spiritual Practices and Identification Among Individuals Living With Cancer and Other Chronic Disease". *Journal of the Society for Integrative Oncology* 5/2 (2007), 53-60.
- Apaydın, Halil. *Din Psikolojisi Terimler Sözlüğü*. İstanbul: Ayışığı Kitapları, 2001.
- Aviles, J. M., at al. "Intercessory Prayer and Cardiovascular Disease Progression in a Coronary Care Unit Population: A Randomized Controlled Trial". *Mayo Clinic Proceedings* 76 /12 (2001), 1192-1198.
- Aytaçlı, Berrak. "Durum Çalışmasına Ayrıntılı Bir Bakış", *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 3/1 (2012), 1-9.
- Azhar, M, Z., Varma, S.L. & Dharap, A. S. "Religious Psychotherapy in Anxiety Disorder Patients". *Acta Psychiatrica Scandinavica* 90 (1994), 1-3.
- Azhar, M. Z. & Varma, S. L. "Religious Psychotherapy as Management of Bereavement". *Acta Psychiatrica Scandinavica* 91(1995), 233-235.
- Benson, H., at al. "Study of the Therapeutic Effects of Intercessory Prayer (Step) in Cardiac Bypass Patients: A Multicenter Randomized Trial of Uncertainty and Certainty of Receiving Intercessory Prayer". *American Heart Journal* 151/4 (2006), 935-942.
- Braam, A. W., at al. "Prayer and Depressive Symptoms in a Period of Secularization: Patterns Among Older Adults in The Netherlands". *American Journal of Geriatric Psychiatry* 15/4 (2007), 273 - 281.
- Carlson, C. R., Bacaseta, P. E. & Simanton, D. A. "A Controlled Evaluation of Devotional Meditation and Progressive Relaxation". *Journal of Psychology and Theology* 16 (1988), 362-368.
- Cobuild, Collins. *Advanced Learner's English Dictionary*. London: Harper Collins Publisher, 1998.
- Dein, Simon- Pargament, Kenneth. "On Not Praying for The Return of An Amputated Limb: Conserving A Relationship With God as The Primary Function of Prayer". *Bulletin of the Menninger Clinic* 76/3 (2012), 235-259.
- Faris, İ. Ebu'l-Huseyn Ahmed Bin Zekeriya Mekayisu'l Lüghah. Thk. Muhammed Avz Murib. Beyrut: Daru İhyai't Türesi'l Arabi, 1422/2001.
- Felsefe Terimleri Sözlüğü (TDK). Erişim 2 Nisan 2019. <https://sozluk.gov.tr/>
- Halstead, M. T. & Fernsler, J. I. "Coping Strategies of Long-Term Cancer Survivors". *Cancer Nursing* 17/2 (1994), 94 - 100.
- Harris, W. S., at al. "A Randomized, Controlled Trial of the Effects of Remote, Intercessory Prayer on Outcomes in Patients Admitted to the Coronary Care Unit". *Archives of Internal Medicine* 159 (1999), 2273-2278.
- Johnson, S.C. & Spilka, B. "Coping with Breast Cancer: The Roles of Clergy and Faith". *Journal of Religion and Health* 30 (1991), 21-33.
- Jors, K.- Büssing, A- Baumann, K.- Hvidt, N. "Personal Prayer in Patients Dealing With Chronic Illness: A Review of the Research Literature". *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine* 5/1 (2015), 343-355.
- Kabat-Zinn, J., Massion, A. O., Kristeller, J., Peterson, L. G., at al., "Effectiveness of A Meditation-Based Stress Reduction Program in The Treatment of Anxiety Disorders". *The American Journal of Psychiatry* 149/7 (1992), 936-943.
- Kaleli Yılmaz, Gül. "Durum Çalışması", *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, ed. Mustafa Metin. 261-285. Ankara: Pegem Akademi, 2014.
- Kendler, K. S., at al. "Religion, Psychopathology and Substance Use and Abuse: A Multimeasure, Genetic-Epidemiologic Study". *American Journal of Psychiatry* 154 (1997), 322 - 329.
- Koenig, H. G., Pargament, K.L. & Nielsen, J. "Religious Coping and Health Status in Medically Ill Hospitalized Older Adults". *Journal of Nervous and Mental Helath Disease* 186 (1998), 513 - 521.
- Leibovici, L. "Effects of Remote, Retroactive Intercessory Prayer on Outcomes in Patients with Bloodstream Infection: Randomized Controlled Trial". *BMJ* 323 (2001), 1450-1451.
- Leserem, J. Et al. "The Efficacy of the Relaxation Response in Preparing for Cardiac Surgery". *Behavioral Medicine* 15/3 (1989). 111-117.
- Levine, E. G.- Aviv, C.-Yoo, G.- Ewing, C.- Au, A. "The Benefits of Prayer on Mood and Well-Being of Breast Cancer Survivors". *Supportive Care in Cancer* 17/3 (2009), 295-306.

- Maltby, John- Lewis, Christopher Alan-Day Liza. "Prayer and Subjective Wellbeing: The Application of A Cognitive- Behavioural Framework". *Mental Health, Religion and Culture* 11/ 1 (2008), 119-129.
- Mao, J. J., at al. "Use of Complementary and Alternative Medicine and Prayer Among a National Sample of Cancer Survivors Compared to Other Populations without Cancer". *Complementary Therapies in Medicine* 15/1 (2007), 21-29.
- McCaffrey, A. M.- Eisenberg, D. M.- Legedza, A. T. R.- Davis, R. B.- Phillips, R. S. "Prayer for Health Concerns: Results of A National Survey on Prevalence and Patterns of Use". *Archives of Internal Medicine* 164/8 (2004), 858-862.
- Mickley, J. R., Soeken, K. & Belcher, A. "Spiritual well-being Religiousness and Hope among Women with Breast Cancer". *Journal of Nursing Scholarship* 24/4 (1992), 267 - 272.
- Miller, R. N. "Study on The Efectiveness of Remote Mental Healing". *Medical Hypotheses* 8/5 (1982), 481- 490.
- Morris, P.A. "The Effect of Pilgrimage on Anxiety, Depression and Religious Attitude". *Psychological Medicine* 12 (1982), 291 - 294.
- O'laoire, S. "An Experimental Study of The Effects of Distant, Intercessory Prayer on Self-Esteem, Anxiety, and Depression". *Alternative Therapies in Health and Medicine* 3/6 (1997), 38-53.
- Özen, Âdem. Yahudilikte İbadet. İstanbul: Ayışığı Kitapları, 2003.
- Palmer, R. F., at al. "A Randomized Trial of the Effects of Remote Intercessory Prayer: Interactions with Personal Beliefs on Problem-Specific Outcomes and Functional Status". *The Journal of Alternative and Complementary Medicine* 10/3 (2004), 434-448.
- Raleigh, E. D. "Sources of Hope in Chronic Illness". *Oncology Nursing Forum* 19 (1992), 443-448.
- Rezaei, M.-Hajbaghery, M.-Seyedfatemi, N.- Hoseini, F. "Prayer in Iranian Cancer Patients Undergoing Chemotherapy". *Complementary Therapies in Clinical Practice* 14/2 (2008), 90-97.
- Roberts, J. A., Brown, D., Elkins, T. & Larson D. B. "Factors Influencing Views of Patients with Gynecologic Cancer about end- of-life Decision". *American Journal of Obstetrics and Gynecology* 176 (1997), 166-172.
- Smith, A. R.- De Santo S.- Madeya, J. E.- Tracey E.F.- De Cristofaro, S.- Mukkamala, L. "How Women With Advanced Cancer Pray: A Report from Two Focus Groups". *Oncology Nursing Forum* 39/3 (2012), 310-316.
- Sodestrom, K. E., Martinson, M. "Patients Spiritual Coping Strategies: A Study of Nurse and Patient Perspectives". *Oncol Nurs Forum* 14/2 (1987).
- Subaşı, Münevver- Okumuş, Kübra. "Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 21/2 (2012), 419-426.
- World Health Organization, *Health Promotion Glossary*. Geneva: World Health Organization, 1998.
- Yates, J. S.- Mustian, K. M.- Morrow, G. R. vd. "Prevalence of complementary and alternativemedicine use in cancer patients during treatment". *Supportive Care in Cancer* 13/10 (2005), 806-811.
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/dua> (TDV, 7 Eylül 2021).

